

ZADANIA I ORGANIZACJA GEODEZJI I KARTOGRAFII

Hanna Ciołkosz

Instytut Geodezji i Kartografii

BOINTE

**Branżowy Ośrodek Informacji
Naukowej Technicznej i Ekonomicznej
Instytutu Geodezji i Kartografii**

Rys historyczny i kierunki działalności

Rys historyczny

Biblioteka

Pierwsza oficjalna wzmianka o bibliotece geodezyjnej w Polsce ukazała się w Dekrecie o pomiarach kraju i organizacji miernictwa z dnia 30 marca 1945 r. (Dz. U. nr 11, poz. 56). Dekretem tym został powołany Główny Urząd Pomiarów Kraju (GUPK). Składał się on z ośmiu biur, spośród których Biuro Ogólne zostało zobligowane do utworzenia i prowadzenia biblioteki geodezyjnej.

Pierwszą siedzibą Biblioteki był pokój w jednym z budynków w Al. Ujazdowskich. W tym czasie liczyła ona zaledwie kilkadziesiąt tomów. Zbiory Biblioteki nie były gromadzone planowo. Powiększania zbiorów bibliotecznych (poza zakupem i wymianą) dokonywano w różny sposób, najczęściej przez przyjmowanie darów, a także przez przejmowanie książek i dokumentów geodezyjnych, m. in. z instytucji związanych z miernictwem, a rozmieszczonych na terenach Ziem Odzyskanych. Ten ostatni fakt spowodował, że większa część książek w Bibliotece była w języku niemieckim. Już wówczas GUPK do obsługi Biblioteki przeznaczył jeden etat. Pierwszą bibliotekarką na tym etacie była Jadwiga Czermińska. W kwietniu 1952 r. zlikwidowano GUPK, tworząc na jego miejsce Centralny Urząd Geodezji i Kartografii (CUGiK), który przejął Bibliotekę geodezyjną. Bibliotekę tę w 1954 r. połączono z Biblioteką Geodezyjnego Instytutu Naukowo-Badawczego (GINB).

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 października 1945 r. o organizacji Geodezyjnego Instytutu Naukowo-Badawczego (Dz. Urz. GUPK Nr 1/2, poz. 9) wspomina po raz pierwszy o bibliotece Instytutu. W § 7 tego zarządzenia stwierdza się, że sekretariat Instytutu (obsługiwany przez jedną

osobę) dzieli się na: kancelarię, bibliotekę i referat wydawnictw. Trudne warunki lokalowe sprawiły jednak, że do 1950 r. Instytut nie posiadał własnej biblioteki i korzystał z księgozbioru Zakładu Geodezji Politechniki Warszawskiej. Dopiero jesienią 1950 r. w GINB powstaje biblioteka. Stało się to możliwe, dzięki poprawie sytuacji lokalowej (otrzymanie pokoju w Gmachu Głównym Politechniki). Pierwszym pracownikiem Biblioteki była Maria Nowkuńska. Biblioteka służyła prawie wyłącznie pracownikom GINB. Już w pierwszym okresie jej działalności księgozbiór był gromadzony planowo i zwiększał się w dość szybkim tempie. Zakupy książek były dokonywane pod kątem prac prowadzonych w Instytucie i tematyki, którą zajmowali się pracownicy. Księgozbiór ten uzupełniano także dzięki darom. Następną siedzibą Biblioteki od 1951 r. był pokój przy ówczesnym Pl. Wareckim, w którym Biblioteka mieściła się do maja 1954 r.

Zadania w zakresie rozwoju sieci bibliotek technicznych określone zostały uchwałą nr 697 Prezydium Rządu z dnia 24 września 1953 r. w sprawie rozwoju sieci fachowych bibliotek zakładowych. Uchwała ta przewidywała zorganizowanie w każdym resorcie fachowych bibliotek zakładowych, jak również głównych bibliotek branżowych, które miały gromadzić piśmiennictwo naukowe i popularne, w postaci książek, czasopism oraz innych dokumentów, jak normy, patenty, katalogi itp. W myśl powyższej uchwały Prezes Centralnego Urzędu Geodezji i Kartografii wydał zarządzenie z dnia 10 maja 1954 r. (Mon. Pol. nr A-94, poz. 1306), na mocy którego w ówczesnym Geodezyjnym Instytucie Naukowo-Badawczym została utworzona w 1954 r. Główna Biblioteka Branżowa, przez połączenie Biblioteki GINB z Biblioteką CUGiK, przeznaczona do gromadzenia księgozbioru z zakresu geodezji i kartografii.

Spowodowało to konieczność uporządkowania zbiorów bibliotecznych. Oceny przydatności księgozbioru dokonała specjalnie w tym celu powołana komisja biblioteczna, składająca się ze specjalistów z zakresu geodezji i kartografii oraz Kierownika w/w Biblioteki. Uzupełniono także katalogi oraz przepisano inwentarze Biblioteki GINB.

Biblioteka ta od 1954 r. do 1961 r. była kierowana przez Jadwigę Czermińską, a po jej odejściu na emeryturę, funkcję kierownika przejęła Elżbieta Kowalik i pełniła ją do 31.03.1974 r. Od 01.04.1974 r. do 31.12.1994 r. kierownikiem Biblioteki była Maria Dormanowska, a od 01.01.1995 r. jest kierownikiem Maria Dębska.

Zadania Biblioteki GINB z chwilą przekształcenia jej w Główną Bibliotekę Branżową znacznie się rozszerzyły. Poza instytucją macierzystą działała na rzecz pracowników GUGiK, dla których pełniła także funkcję biblioteki zakładowej, jak też i dla przedsiębiorstw geodezyjnych (PPF i PPG, później

PPGK), zlokalizowanych przy ul. Jasnej. Ze zbiorów Biblioteki mogli i mogą korzystać na miejscu lub w ramach wypożyczeń międzybibliotecznych wszyscy zainteresowani zagadnieniami geodezji i kartografii. Stały wzrost liczby użytkowników Biblioteki wymagał odpowiedniego przygotowania zbiorów. Katalogi alfabetyczne nie zawsze wystarczały. W związku z tym w latach 1970-1971 skłasyfikowano księgozbiór wydawnictw zwartych wg Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej (UKD) i założono dla tych wydawnictw katalog systematyczny wg UKD. W 1971 r., w wyniku przeprowadzki Biblioteki do nowego lokalu, uporządkowano księgozbiór, a także zastąpiono dotychczasowy działowy układ książek w nowym magazynie wg systemu *numerus currens* (tzw. "numeru bieżącego inwentarza"), który to układ jest stosowany do chwili obecnej.

Ośrodek Informacji

Z dziejami Biblioteki są ściśle związane dzieje Działowego Ośrodka Dokumentacji Technicznej, poprzednika obecnego BOINTE. Działowy Ośrodek Dokumentacji został utworzony w 1951 r. na bazie powstałej rok wcześniej Biblioteki Instytutu. Od początku swego istnienia do 1954 r. mieścił się, tak jak i Biblioteka, w lokalu przy Pl. Wareckim, a w 1954 r. razem z Biblioteką i całym Instytutem został przeniesiony na obecne jego miejsce, przy ul. Jasnej.

Pierwszym pracownikiem Ośrodka, zajmującym się zagadnieniami informacji i dokumentacji była Wanda Kwiatkowska. Od 01.08.1955 r. do 30.04.1966 r. Ośrodkiem kierował mgr inż. Bolesław Czempiński, a następnie od 01.05.1966 r. do 31.07.1969 r. kierownictwo Ośrodka przejmuje mgr inż. Tadeusz Bychawski. W okresie od 01.08.1969 r. do 31.12.1988 r. kierownikiem Ośrodka była mgr inż. Alicja Łuczyńska. Od 01.01.1989 r. funkcję kierownika w Ośrodku obejmuje mgr Hanna Ciołkosz i pełni ją do chwili obecnej.

W chwili utworzenia Ośrodka jego personel liczył dwie osoby (w tym jedna w Bibliotece). Obecnie w Ośrodku pracuje 7 osób. Od 1 stycznia 1968 r. do Sekcji Informacji i Dokumentacji Ośrodka włączono Samodzielne Stanowisko d/s Redakcyjno-Wydawniczych, tworząc Sekcję Informacji, Dokumentacji i Wydawnictw. Od 1 kwietnia 1978 r. zakres działalności BOINTE uległ dalszemu poszerzeniu poprzez przyłączenie do Ośrodka Samodzielnego Stanowiska d/s Ochrony Patentowej i Wynalazczości Pracowniczej. Jest to jednak przynależność bardziej formalna niż merytoryczna. Oprócz powyższych samodzielnych stanowisk w ramach Ośrodka, działała: Pracownia Poligraficzna, która wraz z wyposażeniem (dwa powielacze offsetowe i gilotyna), oraz lokalem (jeden pokój) i z czterema osobami personelu została przekazana

do PPGK). Od 1975 r. w skład Ośrodka wchodzi również Samodzielne Stanowisko d/s Poligrafii oraz Biblioteka.

Podstawowymi zadaniami Działowego Ośrodka Dokumentacji Technicznej, przekształconego w 1962 r. w Branżowy Ośrodek Informacji Technicznej i Ekonomicznej jest gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i udostępnianie zasobów informacyjnych o postępie naukowym, technicznym i ekonomicznym, o tendencjach rozwojowych i osiągnięciach w kraju i zagranicą, jak również informacji patentowej oraz z zakresu szkolenia i zarządzania w dziedzinie geodezji i kartografii. Zadania te w ciągu wieloletniej działalności Ośrodka zmieniały się w niewielkim stopniu. Już Działowy Ośrodek pełnił podwójną funkcję, a mianowicie funkcję Ośrodka zakładowego dla GUGiK i IGiK oraz funkcję ośrodka centralnego (branżowego) dla przedsiębiorstw geodezyjnych podległych GUGiK (a od 1974 r. wchodzących w skład Zjednoczenia "Geokart"), biur geodezyjnych podległych Ministerstwu Rolnictwa, komórek geodezyjnych w innych resortach oraz odbiorców indywidualnych zainteresowanych zagadnieniami geodezji i kartografii.

Na podstawie uchwały nr 35 Rady Ministrów z dnia 12 lutego 1971 r. w sprawie rozwoju informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej (Mon. Pol. nr 88, poz. 377) oraz zarządzenia nr 39 Ministra Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 12 grudnia 1972 r. w sprawie uprawnień Prezesa Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, Prezes tego Urzędu wydał zarządzenie nr 9 z dnia 29 października 1976 r. w sprawie organizacji informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w dziedzinie geodezji i kartografii (Dz. Urz. GUGiK nr 5, poz. 13). Zarządzenie to spowodowało zmianę nazwy BOITE na BOINTE oraz anulowało zarządzenie nr 19 Prezesa GUGiK.

Zakres działalności Ośrodka z biegiem lat rozszerzał się o nowe kierunki. Początkowo działalność jego obejmowała zagadnienia geodezji, kartografii i fotogrametrii. Wraz z rozwojem nauki i techniki działalność ta została poszerzona o zagadnienia teledetekcji, katastru i systemy informacji przestrzennej. Natomiast zasięg działalności BOINTE od pierwszych chwil jego istnienia nie zmienił się - był i jest ogólnokrajowy.

Kierunki działalności BOINTE

Działalność biblioteczna

Biblioteka Instytutu jest Główną Biblioteką Branżową dla branży geodezyjnej i specjalizuje się w gromadzeniu krajowych i zagranicznych wydawnictw zwartych, specjalnych, oraz wydawnictw ciągłych w zakresie reprezentowanej branży.

Do zadań Biblioteki należy:

- gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie (w tym konserwacja) i udostępnianie księgozbioru,
- prowadzenie i aktualizacja katalogów,
- prowadzenie wymiany publikacji z bibliotekami krajowymi i zagranicznymi,
- prowadzenie czytelní i wypożyczalni.

Zasoby informacyjne Biblioteki to materiały źródłowe, w liczbie ok. 25 000 wolumenów takie jak:

- ok. 14 000 wolumenów wydawnictw zwartych (w tym również stare druki; najstarsza pozycja to "Geometra Polski" Stanisława Solskiego wydana w 1683 r.). W dziale wydawnictw zwartych znajdują się materiały z konferencji krajowych i zagranicznych oraz wydawnictwa seryjne;
- wydawnictwa specjalne: atlasy i prace doktorskie;
- wydawnictwa ciągłe, w tym tytułów:
 - polskich - ok. 75,
 - zagranicznych - ok. 50.

W związku ze stale rosnącymi cenami źródeł informacji, zwłaszcza ciągłych zagranicznych, a wciąż malejącymi środkami na ich zakup, liczba prenumerowanych tytułów tych wydawnictw jest prawie co roku ograniczana o kilka pozycji. Poza prenumeratą, ok. 50% źródeł informacji ciągłych zagranicznych jest pozyskiwane w drodze wymiany wydawnictw własnych Ośrodka, takich jak "Prace IGIK" czy "Rocznik Astronomiczny". Natomiast zwarte źródła informacji (książki) zagraniczne sprowadzane są do kraju w niewielkim wyborze, z uwagi na wysokie ich ceny, głównie na indywidualne zamówienie nabywców (za ich środki). Zakupy te są pokrywane ze środków finansowych przeznaczonych na realizację konkretnych prac badawczych, do przeprowadzenia których jest niezbędna dana publikacja.

Zbiory Biblioteki Instytutu mieszczą się w:

- wypożyczalni (księgozbiór podręczny),
- magazynie przy ul. Jasnej i w Borowej Górze (ze względu na szczupłość miejsca w magazynie przy ul. Jasnej, część zbiorów od numerów sygnatur 1-7200 i numery czasopism z lat wcześniejszych są zmagazynowane w Borowej Górze).

W bibliotece znajdują się następujące katalogi:

- katalog alfabetyczny wydawnictw zwartych,
- katalog alfabetyczny tytułów czasopism,
- katalog alfabetyczny atlasów,
- katalog autorski, zawierający spis publikacji pracowników IGIK,

- katalog wydawnictw seryjnych,
- katalog rzeczowy (tematyczny) wydawnictw zwartych - usystematyzowany wg UKD.

Ze zbiorów Biblioteki korzystają przede wszystkim:

- pracownicy IGiK,
- pracownicy Departamentu Głównego Geodety Kraju,
- pracownicy przedsiębiorstw i firm geodezyjnych,
- pracownicy i studenci Wydziału Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej oraz innych uczelni technicznych i akademii rolniczych,
- inni użytkownicy.

Biblioteka stosuje różne formy udostępniania zbiorów, a mianowicie:

- udostępnianie prezencyjne na miejscu, w czytelni wszystkich wydawnictw znajdujących się w zbiorach Biblioteki (bez ograniczeń),
- wypożyczanie poza Bibliotekę dla pracowników IGiK, Departamentu Głównego Geodety Kraju z wyjątkiem wydawnictw:
 - * wchodzących w skład księgozbioru podręcznego,
 - * wyłączonych z wypożyczania na podstawie zarządzeń i przepisów,
 - * prac doktorskich,
- wypożyczanie międzybiblioteczne stosowane w przypadku zapotrzebowania użytkowników na wydawnictwo, którego Biblioteka nie posiada w swoich zbiorach, bądź wypożyczanie swoich zbiorów innej bibliotece,
- tworzenie księgozbiorów służbowych (zakładowych), przeznaczonych do stałego użytku określonej grupy pracowników w poszczególnych zakładach działalności podstawowej Instytutu,
- zamawianie przez użytkowników zewnętrznych, na podstawie "Informacji Bibliograficznej" czy zestawień tematycznych, kserokopii wydawnictw źródłowych zwartych i ciągłych będących w posiadaniu Biblioteki.

Działalność informacyjna

Ośrodek opracowuje i rozpowszechnia informacje w dwu formach, a mianowicie jako informację powszechną i adresowaną.

Formami powszechnej informacji piśmienniczej są publikacje wydawane przez Ośrodek:

- **"Informacja Bibliograficzna"** - (dawniej "Przegląd Dokumentacyjny") miesięcznik, ukazujący się w formacie A5, w nakładzie 40 egz. dla potrzeb

instytucji macierzystej i niewielkiej grupy prenumeratorów. Jest to bieżąca bibliografia z zakresu geodezji i kartografii. Od 1990 r. wydawnictwo to jest opracowywane w systemie komputerowym, w programie MikroISIS. Układ bibliografii jest działowy, a w obrębie działów alfabetyczny;

- **“Biuletyn Informacyjny BOINTE Geodezji i Kartografii”**- (dawniej “Informator BOINTE Geodezji i Kartografii”) kwartalnik, ukazujący się w formacie A5, w nakładzie 120 egz. Jest to wydawnictwo informacyjne o charakterze referatowym i przeglądowym, referujące w sposób analityczny lub syntetyczny stan określonego problemu na podstawie wielu różnych źródeł. W wydawnictwie tym są zamieszczane odpłatnie reklamy;

- **“Biuletyn IGiK”** (dodatek do “Przeglądu Geodezyjnego”) - ukazujący się 3-4 razy w roku. Zawiera opracowania i komunikaty Instytutu o charakterze technicznym, a także omawiające ogólny dorobek IGiK w zakresie prac wykonywanych planowo;

- **“Prace IGiK”** - ukazujące się od 1948 r. - jeden tom rocznie w 1-3 zeszytach, w formacie B5, w nakładzie 300 egz. Jest to czasopismo naukowe, zawierające prace lub fragmenty prac naukowo-badawczych (łącznie z pracami doktorskimi i habilitacyjnymi pracowników Instytutu).

Ponadto Ośrodek drukuje i dokonuje dystrybucji **“Rocznika Astronomicznego”**, ukazującego się od 1946 r., w formacie A4, w nakładzie 300 egz. Rocznik zawiera opracowane przez Zakład Astronomii Geodezyjnej i Geodezji Satelitarnej - OAG dane dotyczące Słońca i Księżyca.

Prace redakcyjne (poza “Rocznikiem Astronomicznym” i “Biuletynem IGiK”) i druk omawianych wydawnictw odbywają się w BOINTE.

Ośrodek stosuje również **formy informacji powszechnej niepiśmienniczej**, jak np.:

- cotygodniowe wystawy nowości wydawniczych organizowane przez Bibliotekę, przedstawiające nabytki z ubiegłego tygodnia,
- konferencje, wystawy i ekspozycje stałe - Ośrodek organizuje lub współdziała przy ich organizowaniu.

Oprócz informacji powszechnej, BOINTE uwzględnia także potrzeby użytkowników instytucjonalnych bądź indywidualnych, opracowując dla nich **informację adresowaną**:

- zestawienia tematyczne - opracowywane na zamówienie użytkowników na podstawie posiadanej bazy danych “GiK”, istniejącej w Ośrodku od 1990 r. i liczącej ok. 5 000 rekordów,
- Selektywną Dystrybucję Informacji (SDI) - prowadzoną komputerowo przy wykorzystaniu bazy danych “GiK”,

- Retrospektywną Dystrybucję Informacji (RDI) - prowadzoną do 1989 r. manualnie, a od 1990 r. komputerowo,
- tłumaczenia, na zlecenia Użytkowników lub dla potrzeb własnych Ośrodka,
- bieżące udzielanie bezpośrednio lub telefonicznie informacji faktograficznych, jak i bibliograficznych na podstawie posiadanych źródeł informacji pierwotnych, wtórnych i pochodnych na interesujące użytkowników tematy,
- wykonywanie kserokopii dokumentów, znajdujących się w zbiorach Biblioteki na zamówienie zainteresowanych użytkowników.

Zamówienia na prenumeratę, zakup, wymianę wydawnictw, bądź jednorazowe zamówienie zestawienia tematycznego, tłumaczenia lub innej usługi należy przysyłać pod adresem:

*Instytut Geodezji i Kartografii
 Branżowy Ośrodek Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej
 ul. Jasna 2/4, 00-950 Warszawa
 Informacje telefoniczne: (0-22) 26 42 21 lub 31 w. 334 Ośrodek Informacji
 w. 503 Biblioteka*

Literatura:

1. Bychawski T., Łuczyńska A.: Analiza badania potrzeb użytkowników informacji przeprowadzona w przedsiębiorstwach geodezyjnych. Przegląd Geodezyjny - Biuletyn IGIK 1969 T. 41 nr 9 s. 399
2. Bychawski T., Łuczyńska A.: Zadania informacji technicznej i ekonomicznej w geodezji. Przegląd Geodezyjny 1969 T.41 nr 9 s. 243-247
3. Ciołkosz H.: Branżowy Ośrodek Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej Instytutu Geodezji i Kartografii. Stan, organizacja, kierunki działalności i rozwoju. Biuletyn Informacyjny BOINTE Geodezji i Kartografii 1979 T. 23 Cz. I nr 5 s.7-17 i Cz. II nr 6 s.5-25